

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук,
доцента Панченко Анни Олександрівни на дисертаційну роботу
Кашицького Андрія Володимировича на тему «Правове регулювання
волонтерської діяльності в системі соціальної підтримки населення»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження. Волонтерська діяльність виконує багатовимірну роль у соціальній політиці: поєднує функції допомоги, розвитку соціальної роботи, формування соціального капіталу та підвищення стійкості громад. Її інтеграція в державні та локальні стратегії дозволяє підвищити ефективність соціального захисту і забезпечити сталість соціального розвитку України.

Актуальність дослідження правового регулювання волонтерської діяльності зумовлена тим, що вона має величезне значення для соціального захисту вразливих категорій населення, а існуюча правова база все ще має суттєві прогалини, невизначеності та нормативні колізії. Особливо гостро це проявляється в умовах воєнного стану, коли відбувається суттєве піднесення окремих видів недержавного соціального забезпечення, передусім – благодійності у формі волонтерської діяльності, гуманітарної допомоги, донорства тощо, що стало дійсно вагомим інструментом соціального захисту.

Актуальність дисертації обумовлена необхідністю розвитку науки права соціального забезпечення в частині недержавного соціального забезпечення. Відтак, дослідження перспектив удосконалення правового регулювання волонтерської діяльності набуває особливого значення й актуальності, що й зумовлює вагомість і своєчасність дисертації Кашицького Андрія Володимировича.

Дисертація А. В. Кашицького своєчасно реагує на нагальну потребу в розробці ефективних механізмів надання волонтерської допомоги.

Дослідження спрямоване на виявлення прогалин у правовому регулюванні та розробку конкретних пропозицій щодо удосконалення законодавства з метою посилення захисту вразливих категорій населення.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться в дисертації. Обґрунтованість дослідження Кашицького Андрія Володимировича визначається, передовсім, його широкою і різнобічною джерельною базою. Розробляючи власну теоретичну концепцію, автор спирається на широкий спектр вітчизняних та зарубіжних наукових джерел, не обмежуючись при цьому суто правовими дослідженнями.

Наукові положення, висновки, рекомендації, які містяться в дисертації, відрізняються високим ступенем наукової достовірності й обґрунтованості, що забезпечена правильним вибором об'єкта й предмета дослідження, визначенням мети і завдань, підбором і використанням сукупності методів дослідження. Достовірність наукових положень також підтверджується узагальненням значної кількості праць вітчизняних та зарубіжних вчених.

Дисертаційна робота містить конструктивні й достатньо обґрунтовані пропозиції і рекомендації.

Також слід відзначити вдале концептуальне вирішення завдань дисертаційної роботи. Усі відповідні положення викладено в дисертації логічно, послідовно та стилістично довершено. А внутрішня форма дисертації та її логіко-сміслова архітектоніка, обумовлена чітко сформульованим планом дисертаційної роботи, визначає його як глибоко продумане системне дослідження.

Наукові положення, висновки і рекомендації, викладені у дисертації, є теоретично обґрунтованими, що забезпечується застосуванням раціональної сукупності сучасних загальнонаукових та спеціальних методів і прийомів наукового пізнання.

Наукова новизна дослідження полягає в авторському підході до вирішення теоретичних і практичних проблем правового регулювання волонтерської діяльності, в результаті чого було здійснено теоретичне

узагальнення та нове вирішення наукового завдання, що полягає у визначенні, з урахуванням зарубіжного досвіду, особливостей правового регулювання волонтерської діяльності в системі соціальної підтримки населення.

Позитивним аспектом роботи є те, що в ній досліджується місце і визначається роль волонтерської діяльності в системі соціальної підтримки населення.

Комплексний підхід до аналізу обраної теми дозволив дисертанту сформулювати ряд самостійних висновків і положень, що мають теоретичний і практичний інтерес.

Теоретична значимість роботи полягає в тому, що її положення доповнюють потенціал науки права соціального забезпечення. Практична цінність роботи полягає в пропозиціях по вдосконаленню чинного законодавства.

До положень, наділених ознаками наукової новизни також слід віднести розроблені автором положення щодо методологічної основи дослідження правового регулювання волонтерської діяльності.

Цінною є пропозиція автора щодо активної співпраці держави в особі Міністерства у справах ветеранів в Україні і недержавного сектору в особі суб'єктів волонтерської діяльності та утвердження партнерства між ними. Забезпечення ефективної співпраці між органами місцевого самоврядування та волонтерськими організаціями, на думку дисертанта, дозволить поєднати адміністративні ресурси, можливості існуючої в громаді інфраструктури з мобільністю, гнучкістю, адаптивністю волонтерських структур (с. 114-115 дисертації).

Заслуговує підтримки ідея дисертанта про формування стабільної системи правових гарантій, яка б забезпечувала баланс між добровільним характером волонтерства та обов'язком держави захищати осіб, що здійснюють діяльність в інтересах суспільства (с. 122 дисертації).

Заслуговує позитивної оцінки приділення належної уваги понятійному апарату. Зокрема, на с. 50-52 дисертації автор з'ясовує поняття соціальної

підтримки та співвідношення його з поняттями соціального захисту та соціальної роботи. Викликають інтерес висновки автора про співвідношення понять «волонтерство», «благодійництво», «волонтерська діяльність», «благодійна діяльність». Так, на с. 52-55 дисертаційної роботи автор досліджує співвідношення понять «благодійництво», «меценатство», «спонсорство», «волонтерство». На с. 80, 82 досліджується поняття «вразливі категорії населення».

Вважаю доцільним відзначити приділення автором уваги проблемі взаємозв'язку волонтерства та соціальної згуртованості, яка є необхідною складовою соціальної політики, спрямованої на вирішення питань інклюзії недостатньо захищених груп населення (с. 132 дисертації).

Імпонує, що другий розділ дисертаційної роботи присвячено окремим вразливим групам населення, що виступають суб'єктами права на недержавне соціальне забезпечення і, відповідно, суб'єктами отримання волонтерської допомоги.

Дисертація А.В. Кашицького містить й інші позитивні аспекти, що відносяться до актуальності й новизни теми.

Положення, що виносяться на захист, відповідають вимогам достатності і лаконічності, обґрунтованості і простоти. В цілому дисертація виконана на високому науковому рівні, її структура логічно вивірена, поставлені завдання послідовно вирішені. Положення, що виносяться на захист, наділені науковою новизною, є обґрунтованими й отримані автором самостійно.

Рецензовану роботу характеризує комплексний, новаторський, системний підхід при конструюванні тверджень, переконлива аргументація і всебічне обґрунтування.

Повністю досягнуті поставлені мета й завдання дисертаційної роботи. Необхідно також відзначити юридично грамотний стиль викладу матеріалу, його логічність і послідовність.

Повнота викладу одержаних результатів. Основні результати дисертаційної роботи викладено у 3 статтях, опублікованих у наукових

фахових виданнях України і 14 тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях.

Загальний обсяг опрацьованого матеріалу (238 джерел) та достатня апробація результатів свідчать про сумлінність та зрілість дисертанта.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Як і будь-яке творче дослідження, дисертація А.В. Кашицького має окремі недоліки й дискусійні положення.

1. У ст. 1 Закону України «Про волонтерську діяльність» вона визначається як добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги. Мною було запропоновано під волонтерською діяльністю розуміти добровільну, соціально спрямовану, безкорисливу діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги. А.В. Кашицький, характеризуючи волонтерську діяльність, використовує термін «безоплатна». У зв'язку з цим виникає цілком слушне запитання: чи вважає дисертант волонтерську діяльність безкорисливою? І чи тотожні, на думку дисертанта, поняття безкорисливості, безоплатності й неприбутковості?

2. Наступне зауваження пов'язане з попереднім. На с. 33 дисертації А.В. Кашицький звертає увагу на те, що в окремому від благодійної діяльності правовому регулюванні відносин волонтерства в Україні першою була Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг». У ній волонтерська діяльність у сфері надання соціальних послуг визначалась як «добровільна неприбуткова діяльність фізичних осіб – волонтерів, яка спрямована на надання допомоги особам, що перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги, і сприяє самореалізації волонтера». У зв'язку з цим виникає запитання: чи є суттєвою самореалізація волонтера і чи доцільно було б зберегти цю ознаку у визначенні поняття волонтерської діяльності?

3. Визначення сфер соціального захисту, на які поширюється благодійність у формі надання волонтерської допомоги, є вкрай актуальним. У зв'язку з цим додаткового обґрунтування вимагає авторська позиція щодо напрямів надання волонтерської допомоги. Так, на с. 77 дисертаційної роботи А.В. Кашицький, спираючись на Закон України «Про волонтерську діяльність», виділяє такі основні напрями надання волонтерської допомоги: соціально-забезпечувальний, культурно-просвітницький, організаційний. Водночас на с. 86 автор стверджує, що на сучасному етапі одним із ключових напрямів волонтерської діяльності в Україні є забезпечення безпеки військовослужбовців і цивільного населення в зоні бойових дій. У Висновках на с. 171 дисертант переконує, що «в Законі України «Про волонтерську діяльність» доцільно виділити такі основні напрями надання волонтерської допомоги: соціально-забезпечувальний; культурно-просвітницький; організаційний, екологічний, гуманітарний, військовий». Також хотілося б почути, якими є ключові напрями розвитку волонтерської діяльності в Україні?

4. У Висновках до Розділу 3 на с. 166 дисертант стверджує, що «для стимулювання розвитку волонтерської діяльності в Україні варто запровадити зарахування часу зайняття волонтерською діяльністю, як і оплачуваною трудовою діяльністю, до страхового стажу, з урахуванням особливих умов зайнятості». Погоджуючись з позицією дисертанта, прошу уточнити, чи можна осіб, які займаються волонтерською діяльністю, віднести до зайнятого населення? Яким чином, з урахуванням зарубіжного досвіду, можна вирішити проблему поєднання волонтерської діяльності з основною зайнятістю?

5. Як відомо, в період дії воєнного стану відбувається розширення кола соціальних ризиків як підстав для недержавного соціального забезпечення. Чи варто, на думку дисертанта, Закон України «Про волонтерську діяльність» доповнити нормами, які закріплювали б соціальні ризики як підстави для отримання відповідної допомоги, та які питання волонтерської діяльності ще потребують належного правового регулювання?

Вказані недоліки й критичні зауваження не знижують загальної високої позитивної оцінки дисертації А.В. Кашицького. Висловлені зауваження носять переважно дискусійний характер та не здійснюють суттєвого впливу на високий рівень виконаного дисертаційного дослідження. Вони мають на меті запросити здобувача до наукової дискусії та сприяти подальшому науковому пошуку. Теоретичні результати й наукові положення, які містяться в дисертації, характеризуються єдністю змісту і свідчать про особистий внесок дисертанта в науку права соціального забезпечення.

Загальний висновок. Аналіз змісту дисертаційної роботи А.В. Кашицького дозволяє дати високу позитивну оцінку виконаному дослідженню з точки зору новизни, обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій щодо вдосконалення правового регулювання волонтерської діяльності.

В порядку підведення остаточних висновків можна цілком обґрунтовано стверджувати, що дисертація А.В. Кашицького за своїм змістом і загальною спрямованістю відповідає обраній ним спеціальності 081 «Право», робота пройшла належну апробацію. Дисертація є самостійною завершеною роботою, в якій відсутні порушення академічної доброчесності. Оформлення дисертації в цілому відповідає встановленим НАЗЯВО вимогам.

Дисертація Кашицького Андрія Володимировича на тему «Правове регулювання волонтерської діяльності в системі соціальної підтримки населення», подана на здобуття ступеня доктора філософії, відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 р.), п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року

№ 44, а її автор – Кашицький Андрій Володимирович – заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри трудового права
та права соціального забезпечення
Національного університету
«Одеська юридична академія»

Анна ПАНЧЕНКО

